

Kommunedelplan oppvekst 2017 - 2020

Innhold

Forord.....	4
Innledning.....	5
Barnehagens og skolens mandat og oppgaver	6
Status i Ørland	8
Kvalitet i læringsløpet	10
Kommunale målsettinger	14
Ørland kommunes hovedmål i kommunedel-planarbeidet for oppvekstområdet:	15
Ørland kommunes hovedmål i kommunedel-planarbeidet for barnehagen:	15
Ørland kommunes hovedmål i kommunedel-planarbeidet for grunnskolen:	15
Strategier	16
Prioriterte kvalitetsområder	19
Ledelse.....	19
Læringsmiljø.....	20
Danning og læring - grunnleggende ferdigheter	21
Foreldresamarbeid.....	23

Forord

Oppvekstmiljøet omhandler kvaliteter i omgivelsene barn og unge lever og vokser opp under. Viktigst er kvaliteten på relasjonen til deres nærmeste familie og venner. Deretter handler oppvekstmiljøet om de ressursene som finnes i barn og unges hverdag. På helsestasjonen, i barnehagen, på skolen, i skolefritidsordningen, i form av fritidsaktiviteter og i de fysiske omgivelsene de har rundt seg. Lokalmiljøet gir viktige rammer for samvær, aktivitet og tilhørighet i et større fellesskap.

Et godt oppvekstmiljø skal gi barn, unge og deres foreldre en opplevelse av inkludering og likeverd. Utvikling av et godt oppvekstmiljø i Ørland vil stille krav til både offentlige tjenester og tilbud basert på frivillig innsats. Barn, unge og familier må sikres gode tjenestetilbud i form av både omsorg, utdanning, kultur og fritid. Kunnskapssamfunnet stiller store krav til et godt utdanningssystem for kommunens innbyggere. Det er en viktig oppgave for kommunen å sikre at alle får et godt opplæringstilbud allerede fra barnehagealder, med et perspektiv om livslang læring.

Oppvekstsektoren i Ørland har ansvar for barnehage, grunnskole, skolefritidsordning (SFO), ungdommens hus (MÅNEN), voksenopplæring på grunnskolens område og språk og samfunnsopplæring (Voksenopplæringen).

Ørland kommune har i dag to kommunale barnehager (Borgen barnehage og Futura barnehage), to barneskoler (Hårberg skole og Opphaug skole og en ungdomsskole (Ørland ungdomsskole). Borgen barnehage er en avdelingsbarnehage og Futura barnehage er organisert som basebarnehage. Hver barnehage ledes av en styrer som sammen med teamledere utgjør barnehagens lederteam. Hver av skolene ledes av en rektor med et lederteam bestående av teamledere.

Kommunen står overfor viktige utfordringer med tanke på å møte en fremtidig vekst i befolkningen. Samfunnet er i endring med hensyn til kunnskap i et livslangt perspektiv,

bredere befolknings sammensetning og økt globalisering. Dette gir nye og spennende utfordringer i de nærmeste 10 - 20 år. Til tross for begrenset kunnskap om fremtidens yrker, vet vi allerede i dag at det vil være et behov for arbeidstakere med teknologisk kompetanse tilpasset til ny tid – arbeidstakere som er innovative og kreative. Barnehager og skoler må dermed møte endrede krav i arbeidslivet med et relevant opplæringstilbud.

Ørlandssamfunnet skal i dette fremtidsbildet møte barn med ulike forutsetninger, der kravet om å møte den enkeltes talenter er vesentlig. Barnehagene og skolene i Ørland skal i tråd med samfunnsutviklingen utgjøre en forskjell for vekst og utvikling av barnet og eleven. For å lykkes i arbeidet bidrar ulike aktører i et samspill med stor vektlegging av samhandling

Fremtidens barnehager og skoler er utviklings- og endringsorienterte, og trekker i samme retning. De møter nye krav med et kompetent personell, og samarbeider tett gjennom et helhetlig utdanningsløp. Tverrfaglig samhandling og samarbeid med foreldre er vesentlig for å møte fremtidens krav. Barn og unge må involveres for ta vare på sin egen og andres fysiske og mentale helse. Oppvekstsektoren må bidra i utviklingen av barn og unge som uttrykker stolthet over egen identitet og kultur. Barnehager og skoler inkluderer og verdsetter variasjoner, er arenaer for forebygging, inkludering og sosial utjevning.

Kunnskap er både de holdninger og verdier som opplæringen formidler, og de ferdigheter og kunnskaper elevene tar med seg videre i livet. (K.dep. 07-08:11)

Innledning

RAMMER OG FORMÅL FOR KOMMUNEDELPLAN FOR BARNEHAGE OG GRUNNSKOLE

Kommunedelplan for oppvekst er en plan etter plan- og bygningslovens § 11-1.

Kommunestyret vedtok oppstart av arbeidet med kommunedelplan i mars 2016 gjennom et planprogram. Planprogrammet viser formålet med planarbeidet, muligheter og utfordringer i planperioden, planprosessen, rammer og forutsetninger, framdriftsplan og organisering i samsvar med plan- og bygningslovens § 11-13.

Som grunnlag for kommuneplanleggingen er det gjennomført en befolkningsanalyse (Rambøll, april 2013). Denne gir kunnskap om befolkningsutviklingen i Ørland og Bjugn kommuner fram mot 2030, og utfordringer kommunene vil stå overfor knyttet til utvikling i kommunale tjenester i samme periode.

Kommunedelplanen skal ha målsettinger for kommunens oppvekstsektor, men berører også andre tjeneste- og samfunnsområder.

I kommuneplanens samfunnsdel 2013-2026, vedtatt av kommunestyret 13.11.2014, står det at det skal utarbeides en strategisk plan for oppvekstsektoren. Det er kommuneplanens samfunnsdel som legger føringer for kommunedelplan for tjenesteområdet oppvekst. Det er behov for en overordnet og helhetlig plan. Det skal legges til rette for et godt tjenestetilbud der befolkningen er størst, og for en oppvekst med gode forutsetninger for utvikling, opplæring og utdanning.

Ørland kommune ser en trygg og inkluderende oppvekst som veien til framtidig god folkehelse. Derfor har Ørland mål om å ruste barn og unge til å mestre livets oppgaver og utfordringer sammen med andre, og å gi dem kompetanse til å ta hånd om sitt eget liv og samtidig være andre til hjelp. For å lykkes er det nødvendig å legge forholdene til rette for utjevning av sosiale forskjeller i befolkningen samtidig som kommunen sørger for en opplevelse av tilhørighet hos alle for å forebygge utenforskap.

Oppvekstsektoren i Ørland skal være bevisst i bruk av miljø- og klimavennlige løsninger. Kortreist mat og miljøvennlige materialer skal være sentrale stikkord i barnehagenes og skolenes arbeids- og læringsmiljø.

Formålet med planarbeidet er at Ørland kommune skal gi et tilfredsstillende barnehage- og grunnskoletilbud. Opplæringstilbudet skal være helhetlig, sammenhengende og tilpasset og i henhold til gjeldende føringer og lovverk.

Kommunedelplanen beskriver status og angir mål og retning for utvikling og arbeid med kvalitet i barnehage og skole i et fireårig perspektiv.

For Ørland kommune vil begrepet samhandling være sentralt i oppfølgingen av arbeidet med denne planen – et begrep som fokuserer på interaksjon, deltagelse og felles dialog om utfordringer mellom alle aktørene i barnehage og skole. Samhandling er en aktiv prosess som fordrer involvering av alle parter fra sitt unike ståsted, og at alle er med og skaper kvalitetene i barn og unges oppvekst og læringsmiljø. Samhandling innad i organisasjonen og med eksterne hjelpetjenester skal bidra til helhet og sammenheng mellom barnehage og grunnskole skole i utvikling av god kvalitet for barn og unge.

AVGRENSNINGER

Denne planen handler om barnehagen- og skolens pedagogiske virksomhet, den omhandler ikke andre strukturelle forhold som bygg, kapasitet osv. Innholdsmessig er planen avgrenset til det ordinære barnehage- og grunnskoletilbudet i Ørland kommune. Den omfatter ikke private barnehager, musikk- og kulturskolen eller grunnskoletilbud for de over 16 år.

Kommunedelplanen omhandler fire retningsgivende kvalitetsområder. Prioriteringen av disse er basert på faglige vurderinger av behov ut fra dagens situasjon, vurderinger av hvilke trender og utviklingstrekk som vil prege samfunnsutviklingen for barnehage og skole i årene fremover og hva som skal til for å nå disse.

- Ledelse
- Læringsmiljø
- Danning og læring/grunnleggende ferdigheter
- Foreldresamarbeid

BARNEHAGE-/SKOLEEIER

Barnehage- og skoleeier er ansvarlig for å legge til rette for, prioritere og skape realistiske forventninger til satsingsområder i oppvekstsektoren. Kommunedelplanen er Ørland kommunes overordnede styringsdokument for barnehage og skole. Lokalt utviklingsarbeid, god kunnskap om egen barnehage og skole og dialogbasert styring skal bidra til utvikling av barnehager og skoler med høye faglige, kulturelle og sosiale kvaliteter.

Barnehagens og skolens mandat og oppgaver

Barnehage og skole er institusjoner for omsorg, lek, læring og danning. Barn, unge og foreldre vil møte både likheter og ulikheter mellom enhetene i oppvekstsektoren i Ørland, men felles for alle er at de skal ivareta helhet og sammenheng i fremtidens lærings- og utviklingsarbeid. Oppvekstsektoren har et felles ansvar for at barn og unge kan møte utfordringer og forventninger med nysgjerrighet og med tillit til egne forutsetninger.

STATLIGE FØRINGER FOR BARNEHAGE

Barnehager reguleres av Lov om barnehager. Barnehagelovens bestemmelser om formål og innhold gir retningslinjer for hva som defineres som et barnehagetilbud av høy kvalitet. Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon, og den skal bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Hovedformål med kvalitetsarbeidet i barnehagene er å sikre et likeverdig tilbud av høy kvalitet til alle barn. Videre skal barnehagen styrkes som læringsarena og sørge for at alle kan delta aktivt i et inkluderende miljø.

Rammeplan

Rammeplanen (2011) er en forskrift til barnehageloven og beskriver barnehagens samfunnsmandat og dens formål, innhold og oppgaver. Barnehagens innhold skal bygge på et helhetlig læringssyn, hvor omsorg og lek, læring og danning er sentrale deler. I tillegg til sosial og språklig kompetanse er sju ulike fagområder viktige deler av barnehagens læringsmiljø.

Sentrale Stortingsmeldinger

St. meld. nr. 41 (2008-2009) «Kvalitet i barnehagen» - omhandler likeverdig og høy kvalitet i alle barnehager, styrking av barnehagen som læringsarena og at alle barn skal få delta aktivt i ett inkluderende fellesskap.

Gjennom melding Meld. St. 24 (2012-2013) «Framtidens barnehage» gir regjeringen en tydelig retning for framtidens barnehagepolitikk, når det gjelder kvalitet og innhold, ansattes kompetanse og styring av sektoren. For å sikre høy og likeverdig kvalitet i alle barnehager, må barnehagene ha god bemanning og med riktig kompetanse. Personalets kompetanse er den viktigste enkeltfaktoren for at barn skal trives og utvikle seg i barnehagen.

Meld. St 19 (2015-2016) Tid for lek og læring – Bedre innhold i barnehagen – legger opp til at det utarbeides og innføres veiledende norm for det språklige grunnlaget barn bør ha med seg fra barnehagen. Det legges opp til bedre mulighet for ansatte til faglig oppdatering og utvikling, lovfesting av samarbeidsplikt for barnehageeiere og skoleeiere og utvidet støtte for barnehagens arbeid for et godt omsorgs- og læringsmiljø.

Barnehagen er første frivillige trinn i et langt utdanningsløp og skal gi barn en god start, uavhengig av bakgrunn og behov. Tidlig innsats og tilpasning av barnehagetilbudet er en sentral del av barnehagens oppdrag. Både norsk og internasjonal forskning viser at barnehager med høy kvalitet virker positivt på barns utvikling, og at den positive effekten varer hele livet. Resultatene viser at gode barnehager er positive for barns språklige og kognitive utvikling. Barnehagen er også en viktig arena for å sette inn forebyggende tiltak som skal fremme god helse, sosial inkludering og livslang læring.

Formål med barnehagen

Barnehagens samfunnsoppdrag innebærer at barna skal få utfolde sin skaperglede, undring og utforskertrang, og å lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. I samarbeid og forståelse med hjemmet, skal barnehagen fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap.

STATLIGE FØRINGER FOR SKOLE

Skolen reguleres gjennom Opplæringslova med forskrifter og læreplanverket. Læreplanverket består av en generell del, fagplaner etter Kunnskapsløftet (K-06) og prinsipper for opplæringen. Prinsipper for

opplæringen sammenfatter vesentlige områder ved elevenes opplæring. Fag- og timefordelingen fastsetter omfanget av opplæring i det enkelte fag, og et minstetimetall i grunnskolen.

Læreplanverket – Kunnskapsløftet

Generell del

Generell del i læreplanverket har sin opprinnelse i Læreplan av 1997, og er videreført i Kunnskapsløftet. Den generelle delen utdypet formålsparagrafen ved å konkretisere hvordan skolen skal bidra til dannelse og opplæring av hele mennesket.

Læreplaner for fag

Det er utarbeidet fagplaner for alle fag i grunnskolen, inklusive læreplaner for valgfag på ungdomstrinnet. Læreplanen består av fagplaner med kompetansemål etter bestemte årstrinn. I noen fag er det gjennomgående fagplaner fra 1. trinn og ut videregående skole. Som et minimum har fagplanene mål etter 4. trinn, 7. trinn og 10. trinn. Dette stiller krav til at skolene eller kommunen må fastsette mål for det enkelte årstrinn.

Læringsplakaten

Læringsplakaten er en del av læreplanverket for Kunnskapsløftet. Den formulerer grunnleggende plikter for alle skoler.

Skolen skal:

- gi alle elever like muligheter til å utvikle sine evner og talenter individuelt og i samarbeid med andre
- stimulere elevenes lærelyst, utholdenhet og nysgjerrighet
- stimulere elevene til å utvikle egne læringsstrategier og evne til kritisk tenkning
- stimulere elevene i deres personlige utvikling og identitet, i det å utvikle etisk, sosial og kulturell kompetanse og evne til demokratiforståelse og demokratisk deltakelse
- legge til rette for elevmedvirkning og for at elevene kan foreta bevisste verdivalg og valg av utdanning og fremtidig arbeid
- fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter
- stimulere, bruke og videreutvikle den enkelte lærers kompetanse
- bidra til at lærere fremstår som tydelige ledere og som forbilder for barn og unge
- sikre at det fysiske og psykososiale arbeids- og læringsmiljøet fremmer helse, trivsel og læring
- legge til rette for samarbeid med hjemmet og sikre foreldres/foresattes medansvar i skolen
- legge til rette for at lokalsamfunnet blir involvert i opplæringen på en meningsfylt måte

Grunnleggende ferdigheter

Kunnskapsløftet omtaler grunnleggende ferdigheter spesielt. Disse er innlemmet i alle fagplanene, noe som betyr at alle lærere i alle fag har et ansvar for å arbeide systematisk med de grunnleggende ferdighetene.

De grunnleggende ferdighetene er:

- Å kunne uttrykke seg muntlig
- Å kunne uttrykke seg skriftlig
- Å kunne lese
- Å kunne regne
- Å kunne bruke digitale verktøy

Sentrale Stortingsmeldinger

For å underbygge prioriteringer og strategier i denne planen er stortingsmeldingene nedenfor lagt til grunn.

St. meld. nr. 16 (2006-2007) «... og ingen sto igjen» - omhandler tidlig innsats for livslang læring, utvikling av den enkelte elevs kompetanse.

St. meld. nr. 31 (2007-2008) «Kvalitet i skolen» - omhandler utjevning av forskjeller og kvalitet på arbeidet med grunnleggende ferdigheter i skolen.

St. meld. nr. 19 (2009-2010) «Tid til læring» - oppfølging av Tidsbruksutvalgets rapport som legger frem tiltak som skal føre til bedre tidsbruk i skolen, slik at læreren kan bruke mer tid på god opplæring for elevene.

Meld. St. 22 (2010-2011) «Motivasjon – Mestring – Muligheter» - meldingen omhandler en endring i ungdomsskolen, og har resultert i innføring av valgfag og skolebaserte utviklingstiltak rettet mot ungdomsskolene.

Meld. St. 20 (2012-2013) «På rett vei» - Stortingsmeldingen sier at opplæringen skal gi kompetanse og verdier som legger til rette for livslang læring, og motvirker sosiale forskjeller. Opplæringa skal bli mer variert og praksisnær for å treffe alle elever, slik at flere fullfører utdanningsløpet. Meldingen har først og fremst tiltak rettet mot videregående opplæring.

NOU, Norges offentlige utredninger

NOU 2015:2: Å høre til – virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø.

Utredning med forslag til tiltak for å skape trygge psykososiale skolemiljø, motvirke og håndtere mobbing og andre uønskede hendelser i skolen.

NOU 2015:8: Fremtidens skole – rapport fra Ludviksen-utvalget.

Flere utviklingstrekk peker mot et samfunn som preges av kompleksitet, større mangfold og raskere endringstakt. Dette preger i stor grad det lokale, det nasjonale og det globale samfunnet elevene er en del av, og det arbeidslivet de skal delta i senere i livet. Utvalget anbefaler at følgende kompetanseområder vektlegges i skolens faglig innhold i et perspektiv på 20-30 år:

- Fagspesifikk kompetanse
- Kompetanse i å lære
- Kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta
- Kompetanse i å utforske og skape

Formål for grunnskolen

Læring og mestring er skolens hovedoppdrag, og tilpasset opplæring innenfor fellesskapet er et gjennomgående prinsipp i hele grunnopplæringen. Gode læringsmiljø er grunnleggende fundament for læring og læringsarbeid som skal ruste barn og unge til å møte livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre.

Status i Ørland

I perioden 2014-2016 har oppvekstsektoren i Ørland arbeidet bredt med særlig fokus på kvalitetsutvikling i et helhetlig perspektiv. Barnehagen og grunnskolen ser behovet for å bidra i et helhetlig oppvekstløp med gode overganger mellom barnehage, barnetrinn, mellomtrinn, ungdomstrinn og videregående skole slik at alle kommunens elever mestrer grunnleggende ferdigheter så godt at de gjennomfører videregående opplæring på en god måte. Forskning viser at dette krever et langsiktig, helhetlig og systematisk arbeid både i forhold til barnehagens- og skolens læringsmiljø i tillegg til arbeidet med grunnleggende ferdigheter i hele oppvekstløpet.

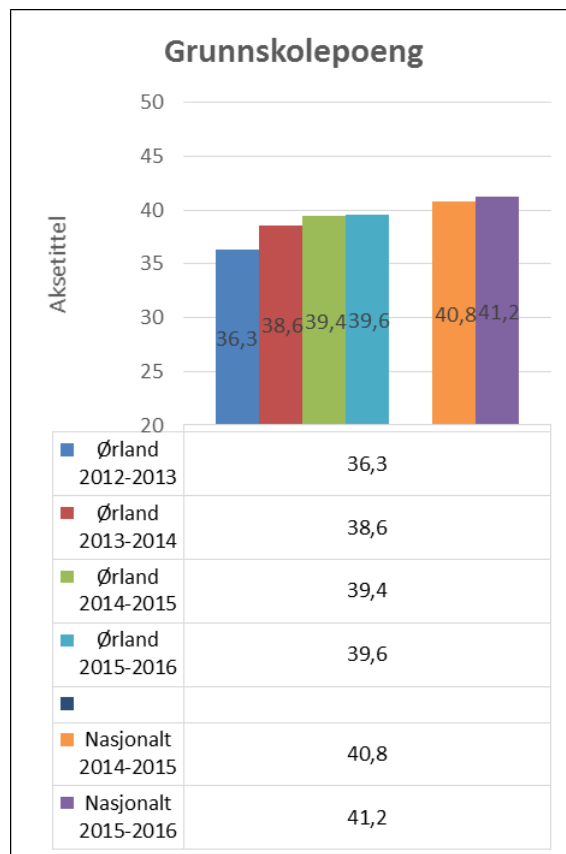
BARNE- OG ELEVTALLSUTVIKLING

Elevtallsutviklingen i grunnskolen i Ørland viser en nedgang i elevtall over flere år. Fra 628 elever i skoleåret 2012/2013 til 568 elever i skoleåret 2016/2017. Fra skoleåret 2017/2018 viser prognosene en samlet vekst i elevtall igjen. På barnehageområdet har det vært vekst i antall barn i barnehagen år for år i siste 5-årsperiode.

LÆRINGSMILJØ OG LÆRINGSRESULTATER

Ved utgangen av 2016 viser læringsresultatene etter 10. årstrinn en forbedring år for år i siste 4-årsperiode, men resultater fra nasjonale prøver på 5., 8., og 9. trinn viser for store svingninger i resultater mellom år.

Resultater fra læringsmiljøundersøkelsene viser at elevers motivasjon og engasjement i egen læring ikke alltid er like god. Skolene og lærerne kan bli bedre på å bidra til elevenes læring og utvikling via det elevrettede vurderingsarbeidet.

LEDELSE

Lederne har en svært sentral rolle i utviklingsarbeidet på den enkelte barnehage og skole. For å sikre at lederne har gode forutsetninger for å lede utviklingsprosessene har Ørland kommune lagt til rette for kompetanseheving i enhetsledergruppen. Styrere og rektorer har fått tilbud om deltakelsen i den nasjonale styrerutdanningen og den nasjonale rektorutdanningen. I årene fra 2012 til 2016 har 3 ansatte gjennomført eller er i gang med styrerutdanningen og 9 ansatte har gjennomført eller er i gang med rektorutdanningen. I tillegg har 5 ansatte tatt studiet «Ledelse i skolen». Gjennom denne kompetansehevingen ønsker kommunen at lederne får en klarere forståelse av egen lederrolle, samtidig som de også får større faglig trygget og styrke til å stå i rollen.

KOMPETANSEUTVIKLING

En viktig forutsetning for barn og elevers utvikling og læring er ansatte med høy faglig og pedagogisk kompetanse. Nasjonale satsinger på videreutdanning av grunnskolelærerne har ført til at flere hvert år videreutdanner seg i viktige fagområder.

I Ørland kommune er det satset på videreutdanningen innen fagområdene norsk, engelsk og matematikk. 11 lærere har tatt videreutdanning innen disse fagområdene i siste 3-års periode og i tillegg har en lærer videreutdannet seg innen rådgivning. For å sikre en god utvikling av hele organisasjonen er det viktig at ansatte som tar videreutdanning forplikter seg til å bidra med spredning av egen kompetanse i kollegiet.

Strategisk kompetanseplan for barnehagene på Fosen 2016 -2018:

For at barnehagen skal kunne oppfylle sitt samfunnsmandat og realisere kommunens målsettinger, kreves en stadig utvikling av kompetansen til alle grupper av ansatte i barnehagen. Gjennom barnehagebasert vurdering skal barnehagene velge utviklingsområder knyttet til de tematiske satsingsområdene som er beskrevet i den nasjonale kompetansestrategien.

UTFORDRINGER

Følgende utfordringer har blitt vektlagt i sektorens kontinuerlige forbedringsarbeid siste 4-årsperiode:

- Økt gjennomføring i det 13-årige skoleløpet.
- Samarbeid om utvikling av robuste elever som rustes for livets oppgaver og mestrer utfordringer sammen med andre.
- Øke elevers utbytte av opplæringen og bedre resultatene etter det 10-årige grunnskoleløpet.
- Bedre elevers opplevelse av eget læringsmiljø.
- Tilgang på ansatte med høy faglig og pedagogisk kompetanse.

Kvalitet i læringsløpet

BARNET OG ELEVEN I SENTRUM

Oppvekstsektoren har som mål å tilby et helhetlig oppvekstløp med godt planlagte og gjennomførte overganger mellom barnehage, småskole, mellomtrinn, ungdomstrinn og videregående skole.

Det er utarbeidet gode tiltak for å gi barna den hjelpen de trenger så tidlig som mulig, og gjennom tverrfaglig forebyggende team skal det sikres systematisk styring og samordning av tjenester fra det øvrige hjelpeapparatet. Gode interne samhandlingsstrukturer skal bidra til å sikre riktig og kvalitativ god forebyggende hjelp til barn, unge og familier, og gjennom god dialog og deltakelse skal man nå målet om medbestemmelse og samarbeid med foreldrene.

KVALITETEN I BARNEHAGEN – KVALITET I ALLE LEDD

Et godt barnehagetilbud for alle barn avhenger av personalets kompetanse. Bare kompetente ansatte kan sikre at barnehagen oppfyller sitt samfunnsmandat i tråd med barnehagens formål og rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver.

Kvalitet i barnehagen utvikles gjennom kontinuerlige prosesser mellom barna, personalet, foreldre og barnehagens innhold. Kvalitet i denne sammenhengen kan vurderes på ulike måter:

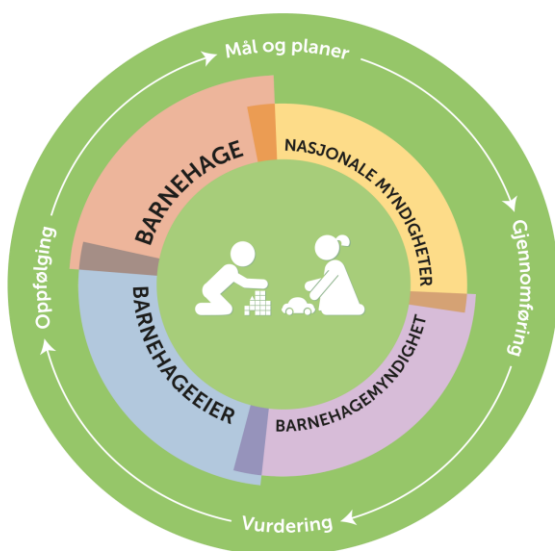
- Subjektiv vurdering av kvalitet kan defineres som hvordan brukere og andre aktører vurderer tilbudet barnehagen gir.
- Objektiv vurdering av kvalitet kan defineres som hvordan rammefaktorene og forutsetningene for å gi et barnehagetilbud av høy kvalitet er.

KVALITETSSYSTEM I BARNEHAGEN

Kvalitetssystemer skal gi alle aktører i sektoren et godt grunnlag for å kunne vurdere og utvikle kvaliteten innenfor sine ansvarsområder.

Kvalitetssystemet skal blant annet gi

- barnehagen verktøy til å vurdere og reflektere over egen praksis.
- kommunen informasjon for å vurdere hva de skal føre tilsyn med.
- nasjonale myndigheter et kunnskapsgrunnlag for å sette mål for og utvikle tiltak på ulike områder i barnehagesektoren.
- foreldre informasjon som grunnlag for valg av barnehage, og som grunnlag for dialog om kvaliteten i barnehagen barnet deres går i.

Figur 1: Kvalitetshjulet (UDIR).

KVALITETSBEGREPET

Vi deler kvalitet inn i struktur-, prosess- og resultat kvalitet. Gode relasjoner og samhandling mellom voksne og barn og barna i mellom, prosesskvaliteten, er ifølge forskningen avgjørende for barnets trivsel og utvikling, det vil si resultat kvaliteten. Rammene rundt, strukturkvaliteten, bidrar til å legge til rette for eller begrense prosesskvaliteten. God strukturkvalitet er imidlertid ingen garanti for at barn trives og utvikler seg.

Prosesskvalitet er de prosessuelle elementene ved kvalitet som handler om interaksjon mellom barn og personalet.

Dessuten omhandler prosesskvalitet barnehageledelse, barnehageansattes pedagogiske kompetanse i praksis og læringsmiljøet i barnehagen.

Innholdskvalitet betegner hvordan barnehagen lever opp til kravene i rammeplanen.

Pedagogisk ledelse og kontinuerlig refleksjon og endring av egen praksis er av avgjørende betydning for å sikre og videreutvikle prosess- og innholdskvaliteten i barnehagen.

Resultatkvalitet er hva vi ønsker å oppnå med kvalitetsarbeidet, og det er knyttet opp mot mål i lov og rammeplan; her definert som barns trivsel og utvikling.

Strukturkvalitet:

- Personaltetthet.
- Kompetanse.
- Inne- og uteareal.
- Gruppestørrelse.
- Organisering.

Prosesskvalitet:

- Lyttende og omsorgsfullt samspill mellom voksne og barn.
- Godt samarbeid mellom hjem og barnehage.

Resultatkvalitet:

- Barns trivsel.
- Barns språklige, kognitive og sosiale utvikling.

BARNEHAGEN SOM LÆRENDE ORGANISASJON

Barnehagen skal være en lærende organisasjon slik at den er rustet til å møte nye krav og utfordringer.

I barnehagen som en lærende organisasjon er utviklingsarbeid en kontinuerlig prosess. Dette danner grunnlaget for det pedagogiske innholdet. Det betyr blant annet å omsette barnehageloven og rammeplanens intensjoner og mål til pedagogisk praksis.

Kvalitetsutvikling av barnehagen innebærer en stadig utvikling av personalalets

kompetanse. Et kjennetegn på barnehagen som lærende organisasjon er at alle ansatte er engasjerte i å skape og dele kunnskap om hvordan man best kan nå organisasjonens mål.

Vurdering er viktig for å kunne fornye virksomheten og barnehagen som organisasjon. Systematisk vurderingsarbeid legger grunnlaget for barnehagen som lærende organisasjon. Barnehagen som organisasjon bærer på tradisjoner, sammensatt kompetanse og taus kunnskap som det er viktig å sette ord på og reflektere over for å legge grunnlaget for videre kvalitets- og utviklingsarbeid.

Figur 2: Fra individuell erfaring til kollektiv læring. (Gotvassli).

BARNEHAGEBASERT VURDERING

Barnehagebasert vurdering tar utgangspunkt i barnehagens egne analyser og pedagogisk dokumentasjon. Målet er å skape felles refleksjon om barnehagens praksis blant alle de ansatte, og å peke ut områder barnehagen vil prioritere i videre endrings- og utviklingsarbeid.

MÅL FOR KVALITETSARBEID I BARNEHAGEN

UDIR: Barns trivsel og utvikling i barnehagen er målet for alt kvalitetsarbeid i barnehagesektoren. Dette målet er uttrykt i barnehageloven og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. I loven står det at formålet med barnehagen er som følger:

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og

solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

BARNEHAGENS ROLLE SOM OPPVEKST- OG LÆRINGSARENA

Barnehagen har en viktig rolle som oppvekst- og læringsarena for barn under opplæringspliktig alder. Barnehagen skal støtte barns utvikling og gi utfordringer til det enkelte barn og barnegruppen. Den skal gi et individuelt tilpasset og likeverdig tilbud, samt bidra til en meningsfull oppvekst for alle barn. Barnehagen som pedagogisk virksomhet har en egenart og tradisjoner som må ivaretas, samtidig som barnehagen skal ses i sammenheng med skolens virksomhet. Det er viktig å ha et her og nå fokus, samtidig som man har et framtidfokus med tanke på å gjøre barn rustet til å fullføre videregående opplæring.

Barnehagen skal se omsorg og dannelse, lek, læring, sosial kompetanse og språklig kompetanse i en helhetlig sammenheng.

MANGFOLD OG INKLUDERING

I Ørland kommune settes barna og elevene i sentrum når strategier velges for kommunens arbeid på oppvekstområdet. Inkludering handler om målrettet innsats for å trygge det psykososiale miljøet og forebygge og håndtere krenkelser. Alle barn og unge skal oppleve å høre til. De skal møtes med tillit og respekt uavhengig av sosial bakgrunn, etnisk, religiøs eller språklig tilhørighet.

Den inkluderende barnehage og skole er basert på grunnleggende respekt for menneskerettighetene og menneskers likeverd. Inkluderende opplæring innebærer at barnehagen og skolen aktivt må ta hensyn til

barn og unges ulike forutsetninger og behov – i organisering, innhold og pedagogikk.

SOSIAL KOMPETANSE

Arbeid med sosial kompetanse er sentralt i læringsmiljøutviklingen. Et godt psykososialt miljø er sentralt for den faglige utviklingen så vel som for den sosiale. Variasjonen i barnas- og elevenes sosiale erfaring, og dermed mulighetene for positiv, sosial læring er stor.

Opplæringsloven § 9a-3 krever et system som ivaretar opplæringen og systematikken i skolene.

RELASJONSKOMPETANSE

Læring og opplevelsen av mestring og trygghet preges av kvaliteten i samspillet mellom barn/elever og ansatte i barnehage og skole. Ørland kommune legger derfor stor vekt på å utvikle relasjonskompetansen hos hele personalet i barnehagen og skolen. Det vil si å øke kunnskapen, holdninger, evner og ferdigheter til å etablere, utvikle, vedlikeholde og reparere relasjoner mellom mennesker. Oppvekstsektoren i Ørland skal preges av tillit, trygghet og trivsel i alle ledd, som igjen fører til økt kvalitet. Personalet skal ha god kompetanse på samhandling med barn, foreldre og kollegaer. Samhandling og relasjoner er viktig for å kunne samarbeide og få frem det beste i hverandre.

Å skape en god relasjon handler ikke om at den voksne alltid skal imøtekomme barnet eller elevens ønsker. Barnet eller eleven skal imidlertid føle å bli sett og tatt på alvor i enhver situasjon.

En grunnleggende holdning som må være til stede når personalet skal skape gode og likeverdige relasjoner er anerkjennelse. Den som er anerkjennende vil møte barnet og eleven på en måte som formidler respekt og aksept, tillit og tiltro.

TILPASSET OPPLÆRING FOR ALLE

Retten til tilpasset opplæring innebærer at alle elever skal kunne oppleve skoledagen som faglig, sosialt og emosjonelt meningsfull. Tilpasset opplæring for den enkelte elev kjennetegnes ved variasjon i bruk av lærestoff, arbeidsmåter, læremidler samt variasjon i organisering av og intensitet i opplæringen – progresjon og dybdelæring. Elevene har ulike utgangspunkt, bruker ulike

læringsstrategier og har ulik progresjon i forhold til nasjonalt fastsatte kompetansemål. Alle elever, også de mest talentfulle, har rett til tilpasset opplæring.

Elever som ikke har eller som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, har rett til spesialundervisning. I vurderingen av hvilket opplæringstilbud som skal gis, skal det særlig legges vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Elever som ikke kan tilstrekkelig norsk til å følge den vanlige opplæringen, har rett til særskilt språkopplæring

SKOLEBASERT VURDERING

Skolebasert vurdering vil si at skolen vurderer om organisering, tilrettelegging og gjennomføring av opplæringen bidrar til å nå målene som er fastsatt i LK06. Skoleledere har ansvar for å gjennomføre vurderingen jevnlig, og skoleeiere har ansvar for å påse at den blir gjennomført.

Skolebasert vurdering er en viktig del av evaluering og oppfølging av det lokale arbeidet med læreplaner ved skolen. Den kan være et nyttig grunnlag for diskusjon og samarbeid mellom skoleledere og skoleeiere, og den kan inngå som en del av skoleeiers forsvarlige system. Videre kan vurderingen være et godt grunnlag for å få til utvikling ved den enkelte skole.

I forskrift til Opplæringslova finner vi følgende:

§ 2-1. Skolebasert vurdering

Skolen skal jamleg vurdere i kva grad organiseringa, tilrettelegginga og gjennomføringa av opplæringa medverkar til å nå dei måla som er fastsette i Læreplanverket for Kunnskapsløftet. Skoleeigaren har ansvar for å sjå til at vurderinga blir gjennomført etter føresetnadene.

PROFESJONELLE LÆRINGSFELLESKAP I GRUNNSKOLEN

Det finnes ingen universell definisjon på profesjonelle læringsfelleskap. Det er ikke en modell, eller en innovasjon som kan implementeres, det er mer en måte å arbeide sammen på i skolen, som kan ha betydning for skolens kontinuerlige arbeid med å forbedre sin praksis (Hord, 1997; Emstad, 2014).

Skoler som kan karakteriseres som profesjonelle læringsfellesskap kjennetegnes ved at de arbeider med felles visjon og verdier, felles ansvar for elevenes læring, reflekterende profesjonelle undersøkelser og samarbeid. I tillegg trekkes gjensidig tillit, respekt og støtte mellom kolleger fram som viktige faktorer.

Bolam, Stoll og Greenwood (Stoll & Louis, 2007) trekker frem åtte gjennomgående karakteristikk som kjennetegner effektive profesjonelle læringsfellesskap:

- Har felles verdier og visjon.
- De ansatte tar kollektivt ansvar for elevens læring.
- Har fokus på både kollektiv og individuell læring for de ansatte.
- Har reflekterende og utforskende tilnærming til praksis.
- Åpenhet.
- De ansatte deltar i nettverk med andre skoler.
- Fellesskapet inkluderer alle ansatte.
- Bygger på gjensidig tillit, respekt og støtte blant de ansatte.

Videre beskrives to hovedkategorier av profesjonelle kulturer i skoler: Den individualistiske og den samarbeidsbaserte kulturen. Den individualistiske kulturen har nok vært den rådende kulturen i skolene og noen vil vel si at den preger mange skoler fremdeles. En norsk studie konkluderer med at kollektivt orienterte skoler gjør det bedre enn individuelt orienterte skoler.

KARRIEREVEILEDNING

Karriereveiledning i grunnopplæringen handler om å hjelpe elever til å ta valg når det gjelder utdanning, opplæring og framtidig arbeid og å gi dem konkret oppfølging i overgangsfaser i opplæringsløpet. God karriereveiledning skal bevisstgjøre eleven i forhold til egne interesser, ferdigheter og verdier og gi kunnskap og selvinnsikt til å ta egne avgjørelser i forhold til yrke- og utdanningsvalg. God rådgivning skal også gjøre elevene i stand til å vurdere konsekvenser av egne valg og forebygge feilvalg.

Kommunale målsettinger

Barn og unge tilbringer store deler av dagen i barnehage, skole og skolefritidsordning. Flere rettigheter lovfestes, og forventningene om at det offentlige skal ta større ansvar for læring, danning og daglig omsorg er høyere enn før. I Ørland kommunes vedtatte kommuneplan for 2014-2026 er det satt et mål om en befolkningsvekst på 35 %. Det betyr 2000 nye innbyggere i perioden, og en god del av disse vil være barn og unge med behov for tilbud i både barnehage og grunnskole. Ørland kommune ruster seg for dette i form av en utvidelse av Borgen barnehage i tillegg til bygging av ny barneskole i sentrum av Brekstad.

I Ørland kommune skal det legges til rette for tidlig innsats og tverrfaglig forebyggende arbeid gjennom en tverrsektoriell innsats fra alle som har tjenester rettet mot barn og unge og deres familier. Tidlig innsats handler om å legge til rette for gode læringsprosesser på et tidlig tidspunkt, og det forutsetter godt samarbeid og god samhandling mellom barnehage, skole, sfo, hjelpeinstanser og barnas foreldre. Tidlig innsats og forebyggende arbeid er også svært viktig i et resultat effektivt perspektiv og med tanke på framtidig ressursbruk i læringsløpet. Godt samarbeid med foreldre er særlig viktig med tanke på at barn tilbringer mye tid i barnehage og skole. Foreldre er de som kjenner barna sine best, og den kunnskapen er det viktig at det er gode muligheter for å dele med personalet i barnehage og skole.

I Ørland kommune sitt arbeid med å møte fremtidens utfordringer skal det derfor være et særlig fokus på tidlig innsats og god samhandling mellom alle som kan bidra til å skape et godt oppvekstmiljø for barna. En god oppvekst, og like muligheter til utdanning, er avhengig av at man ser helheten og sammenhengen i tjenesteområder rettet mot barn og unge. Slik vil vi oppnå at alle barn og unge i Ørland får det samme utgangspunktet for å lykkes i barne- ungdoms- og voksenlivet.

Ørland kommunes hovedmål i kommunedelplanarbeidet for oppvekstområdet:

- Ørland kommune tilbyr et helhetlig lærings- og oppvekstmiljø der **alle** får så godt utbytte av den ordinære opplæringen at de har forutsetninger for å mestre og gjennomføre videregående opplæring.
- Barn og ungdom har en hverdag i barnehage og skole som preges av vennskap, gode opplevelser og høye forventninger til læring.
- Kvalitetsarbeidet på eiernivå preges av god dialog og samhandling mellom barnehage-/skoleeier, administrasjonen og enhetene.
- Ledere og ansatte arbeider med utvikling av gode relasjoner mellom menneskene i barnehagen/skolen med mål om vekst og utvikling for den enkelte og i organisasjonen som helhet.
- Det arbeides med helhetlig organisasjonsutvikling og vedvarende kvalitetsarbeid for å utvikle kvaliteten på tjenestene i sektoren.
- Barnehager og skoler fremstår som profesjonelle aktører der valg begrunnes i kunnskapsbasert praksis, forskning, lovkrav og styrende dokumenter.
- Barnehage og grunnskole er helsefremmende institusjoner med gode læreprosesser der tverrfaglig forebyggende arbeid bidrar til et godt oppvekstmiljø og fremmer barns fysiske og psykiske helse.
- Det er god samhandlingen mellom heimen og barnehagen/skolen, og foreldrerollen og foreldrenes betydning for barn og elevers mulighet for en best mulig gjennomføring av læringsløpet er tydeliggjort.

Ørland kommunes hovedmål i kommunedelplanarbeidet for barnehagen:

- Det pedagogiske tilbudet er målrettet, planlagt, organisert og helhetlig begrunnet.
- Læringsmiljøet tilrettelegges ut fra barna sine interesser og behov, og innbyr til undring og utforsking der alle opplever glede og mestring i kommunikasjon og samspill med andre.
- Barna utvikler grunnleggende ferdigheter innen språk og sosial kompetanse og opplever medvirkning tilpasset alder og egne forutsetninger.
- Alle barn deltar aktivt i et inkluderende fellesskap.

Ørland kommunes hovedmål i kommunedelplanarbeidet for grunnskolen:

- Alle elever gjennomfører grunnskoleløpet med vitnemål og karakterer i alle fag.
- Alle elever i barneskolen er funksjonelle lesere etter 3. årstrinn
- De faglige resultatene etter 10-årig grunnskoleløp gjenspeiler elevens potensiale og gir et godt grunnlag for opptak i videregående opplæring.
- Den samlede tilbakemeldingen på læringsmiljøundersøkelsen er at elevene trives godt og at der er god kultur for læring.
- Lærerne har en vurderingspraksis som styrker elevenes utbytte av den ordinære opplæringen. Dette gjøres ved systematisk bruk av læringsfremmede tilbakemeldinger i klasserommet.
- Lærings situasjonen preges av god klasseledelse, ansatte som evner å etablere gode relasjoner, og en opplæring som tilpasses slik at alle elever lærer grunnleggende ferdigheter, sosial kompetanse og opplever mestring ut fra egne forutsetninger.

Strategier

BARNEHAGEPLASS TIL ALLE

Forskning viser at barnehager er samfunnsøkonomisk lønnsomme, men at størrelsen på gevinsten avhenger av kvaliteten på barnehagetilbudet. Tilbud om barnehageplass for alle på et tidlig tidspunkt gir gode muligheter for at alle barn så tidlig som mulig inkluderes i et fellesskap med andre, og at de kommer inn i gode læringsprosesser. Dette ansees også å være av betydning for sosial utjevning. Det ser også ut til at forskjeller i læringsutbytte starter tidlig, og det synes derfor viktig å utnytte mulighetene som ligger i tidlig innsats i barnehagen på dette området. Internasjonal og norsk forskning viser at barnehagekvalitet er viktig for barns språkutvikling. Forskning viser videre at kvalitetsbarnehager fremmer kognitiv utvikling generelt, og språkutvikling spesielt (Zachrisson, Lekhal, & Schjølberg, 2010). I Ørland kommune prioriterer man å tilby barnehageplass til alle barn som en del av kommunens kvalitetsarbeid på barnehageområdet via 4 barnehageopptak i året.

SPRÅK I BARNEHAGEN

God språkutvikling er viktig for barn både på kort og lang sikt. Evnen til å bruke språket er avgjørende for hvordan barn kan kommunisere med voksne og med andre barn, hvordan de kan sette ord på erfaringer, fortelle om noe viktig, diskutere og reflektere sammen med andre. Språk er avgjørende for læring, sosiale relasjoner og vennskap. På lengre sikt er språkutviklingen avgjørende for å kunne være en deltaker i et moderne demokrati og i et kunnskaps- og utdanningsamfunn.

TIDLIG INNSATS

Tidlig innsats er en nasjonal målsetting, og som konsekvens av dette er det lagt føringer for hvordan barnehager og skoler skal arbeide for å avdekke eventuelle hjelpebehov hos barn og unge. Tidlig innsats må på den ene siden forstås som innsats på et tidlig tidspunkt i barns liv, og på den andre siden som tiltak som settes inn når problemer

avdekkes eller oppstår i barnehage, grunnskole eller senere skolegang. I Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir det poengtert at barnehagen har et særlig ansvar for å forebygge vansker, samt å oppdage barn med særskilte behov.

Til tross for nasjonale føringer om tidlig innsats som et viktig og prioritert arbeid for å fremme læring og utvikling hos barn og unge, kan det se ut til at arbeidet er av varierende kvalitet i praksis. Frafallsprosent i videregående opplæring kan være en av indikatorene på dette.

Grunnopplæringen er ment å gjøre barn og unge i stand til å klare seg selv og delta i samfunnslivet. Med samfunnets stadig økende krav til formell kompetanse blir det viktig å avdekke vanskeområder hos barn og unge, og sette inn adekvate hjelpetiltak tidlig. Skolen skal i denne sammenhengen drive forebyggende arbeid og gi mulighet for at den enkelte elev får best mulig utvikling i forhold til eget potensiale. I skolen handler dette om tiltak som både forebygger vansker, avdekker vansker eller konkrete hjelpetiltak.

Både tidlig innsats og tilpasning er sentrale deler av barnehagens- og skolens oppdrag. Potensialet for å redusere sosial ulikhet gjennom å iverksette tiltak i småbarnsalderen er stort, og den samfunnsøkonomiske gevinsten ved å tilby gode tiltak til barn som har behov for ekstra stimulering er høy. Jo tidligere barn og unge får hjelp, desto større er sannsynligheten for at større og mer komplekse problemer avverges. Det er dette den amerikanske økonomen og Nobelprisvinneren James Joseph Heckman kaller multiplikatoreffekten, som betyr at jo seinere man setter inn læringstiltak, jo mindre effektive vil slike tiltak være.

GODE OVERGANGER

I arbeidet for å oppnå et helhetlig og sammenhengende opplæringsløp jobbes det i et tett samarbeid mellom ansatte i barnehage, skole, hjelpetjenester og foreldre. Dette for å skape trygghet rundt overgangene. Det er viktig at riktig informasjon gis til alle involverte og at informasjon om barnets utvikling i barnehagen og elevens skolegang følger livsløpet slik at

overgangene blir ivaretatt på best mulig måte.

I barnehagen gjennomføres skoleforberedende aktiviteter hver uke. Det er utarbeidet en lokal læreplan for skolestartere med vekt på fagområdene i rammeplanen. Barnehagen samarbeider tett med skolen og har nedfelt en rutinebeskrivelse for møtepunkter mellom pedagoger i barnehage og skole. Informasjon om enkeltbarn gis etter samtykke fra foreldre.

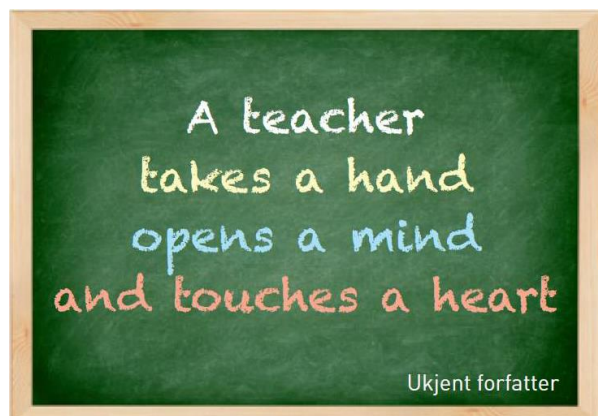
Det er viktig å se sammenhengen mellom barnehage og skole, for å sikre et helhetlig læringsløp for hvert enkelt barn.

Formålet med overgangsrutiner er å sikre gode overganger i opplæringen for barn og unge i Ørland kommune, slik at vi kan gi et opplæringstilbud som er best mulig tilpasset den enkelte.

HELHETLIG LESEOPPLÆRING

I arbeidet med helhetlig leseopplæring ses ulike lesemetoder i sammenheng, og det legges vekt på hvordan barnehage, skole og hjemmet sammen kan hjelpe barnet til å bli en god leser – en leser som opplever leselyst og leseglede.

I arbeidet med leseopplæringen er veiledet lesing valgt som metode innen den tilpassede opplæringen i norskfaget. Veiledet lesing er en undervisningsmetode som gir elevene en tilpasset og strukturert leseopplæring. Målet for veiledet lesing er å utvikle elevenes ferdigheter i å bruke lesestrategier selvstendig slik at de klarer å møte og lese nye tekster og respondere på dem kritisk. Gjennom ulike strategier støttes og veiledes eleven i sin leseutvikling.

KLASSELEDELSE

Forskning viser at lærerens arbeid som leder av klassen/gruppen er den enkeltfaktoren som har størst betydning for læringsmiljøet, og dermed elevenes læring. Klasse- og gruppeledelse er lærerens evne til å skape et positivt klima, etablere arbeidsro og motivere til arbeidsinnsats. Gjennom god klasseledelse skaper læreren betingelser for å utvikle og vedlikeholde et godt læringsmiljø.

God klasseledelse vil innebære at elevene opplever at de har medbestemmelse i opplærings situasjonen. I form og omfang må selvsagt medbestemmelsen være tilpasset elevenes alder og modenhetsnivå.

"Elevenes medbestemmelse må være preget av den grunnleggende asymmetriske pedagogiske relasjonen mellom lærer og elev. Det er læreren som er den profesjonelle voksne, og som har ansvar for at det foregår læring."

Thomas Nordahl, Høyskolen i Hedmark

VURDERING FOR LÆRING

Kunnskapsbasert praksis peker på betydningen av at elever har mulighet til å ta eierskap over eget læringsarbeid. Kontinuerlig og umiddelbar tilbakemelding gjør at eleven forstår hva han eller hun mestrer og hva som må jobbes mer med før man går videre. Gjennom slik involvering er målet en større bevissthet hos den enkelte elev omkring egen sosiale og faglig utvikling, og at undervisningsvurdering er grunnlag for tilpasset opplæring.

Det er kompetansemålene i læreplanene for fag som er grunnlaget for vurdering i fag. Det innebærer at vurdering i grunnopplæringen bygger på et målrelatert vurderingsprinsipp, der elevenes kompetanse vurderes i forhold til mål, og ikke i forhold til hverandre.

Målrelatert vurdering krever at lærere og elever har en felles forståelse av målene for opplæringen og hva som vektlegges i vurderingen. Dette krever at lærerne snakker med elevene om hva kompetansemålene betyr, og at det er tydelig for elevene hva som er forventet av dem.

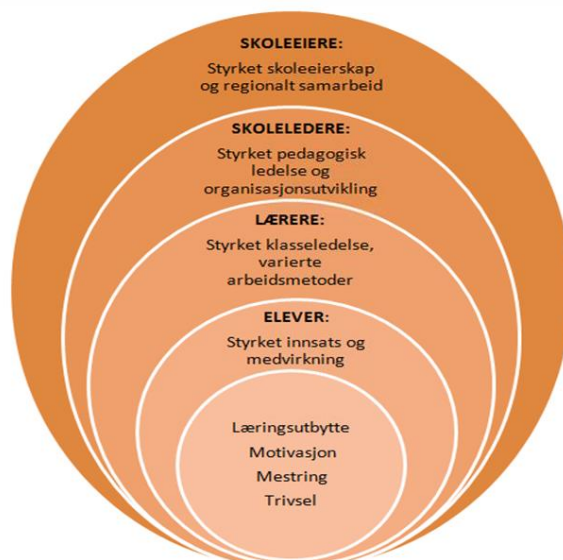
LÆRENDE NETTVERK OG TVERRFAGLIG SAMARBEID I SKOLEN

Kollektive læringsformer i nettverk på tvers av og på den enkelte enhet representerer et stort potensial til å fremme god utvikling.

Forskningsbasert kunnskap om endringer i norsk skole har ført til større fokus på profesjonsarbeidet i skolen og hva som ligger i profesjonsutvikling.

Med elevenes læring, trivsel, motivasjon og mestring som utgangspunkt, skal lærende nettverk bidra til at skolene jobber etter verdiene bak «ungdomstrinnsatsningen» og skolebasert kompetanseutvikling. Verdiene bak satsningen er like aktuelle for skolene med kun barnetrinn. Potensialet som ligger i arbeidsplasslæring må utnyttes, og det lærende nettverket skal legge til rette for at den enkelte kommune og skole videreutvikler kultur og struktur for læring i egen organisasjon, jfr. det som kjennetegner profesjonelle læringsfellesskap.

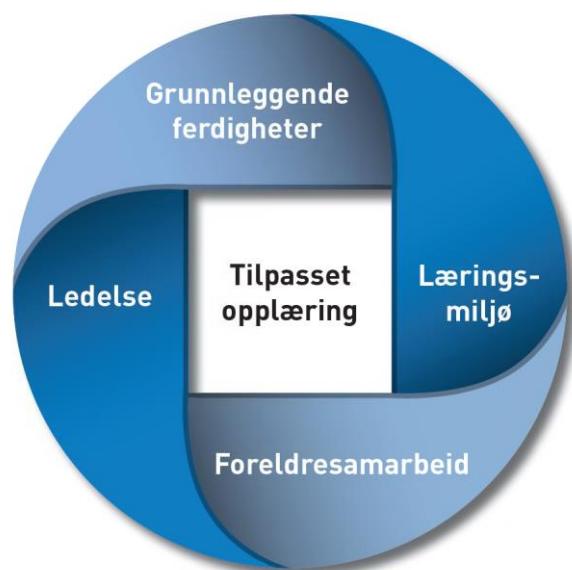
NIFU step har nylig publisert delrapporten *Fra politisk visjon til virkelighet i klasserommet* (Utdanningsdirektoratet, 2016). Her pekes det på at omfattende arbeid som gjøres øverst i hierarkiet i utdanningssystemet i mange tilfeller ikke når ned til de som skal gjøre jobben med å øke elevenes motivasjon, mestring, og læringsutbytte, nemlig lærerne. Det er derfor avgjørende at viktige aktører i alle ledd må ha kunnskap om og innsikt i verdiene bak ungdomstrinnsatsningen og forankrings- og spredningsarbeid. Dette illustreres i følgende modell:

Figur 3: Bearbejdet modell i strategi for ungdomstrinnet (Kunnskapsdepartementet, 2012).

Alle har potensial for læring. Ikke alle kan nå de samme målene, men alle skal få et best mulig grunnlag for læring gjennom hele livet. (K.dep. 10-11)

Prioriterte kvalitetsområder

Ledelse

Barnehage

God ledelse av den enkelte barnehage er en forutsetning for å kunne gi et tilbud med høy kvalitet i alle barnehager. Utviklingen innenfor barnehagesektoren, og barnehagens betydning som første trinn i et livslangt læringsløp, stiller krav til god ledelse. Det er styrer som har ansvar for å lede hele barnehagens virksomhet og som dermed har en viktig rolle for utvikling og oppfølging av det pedagogiske arbeidet, foreldresamarbeidet og personalansvaret. Barnehagene skal være nyskapende i sitt pedagogiske utviklingsarbeid.

Pedagogisk ledelse i barnehagen

Kvalitetsutvikling i barnehagen innebærer godt lederskap og stadig utvikling av personalets kompetanse. Hvordan personalet utfører sitt arbeid, hvordan det arbeides med relasjoner mellom barn og voksne og hvor godt samarbeid man har med foreldre er avgjørende for å lykkes med barnehagens samfunnsoppdrag der barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen.

Styrer har et særlig ansvar for å iverksette og lede barnehagens arbeid med planlegging,

dokumentasjon og vurdering. Pedagogisk ledelse er å arbeide systematisk med mål, innhold, arbeidsmåter og organisering av barnehagen for å utvikle virksomheten. Pedagogisk leder har ansvar for planlegging, dokumentasjon og vurdering av arbeidet i barnegruppen.

KJENNETEGN

- Styrer og pedagogiske ledere arbeider med endrings- og utviklingsarbeid i et kollegialt fellesskap.
- Barnehagen har engasjerte og motiverte ansatte som bruker refleksjon som metode.
- Barnehagen har tydelige ledere som tar ansvar for utvikling og oppfølging av både det pedagogiske arbeidet og foreldresamarbeidet.

Skole

Ledelse handler om å nå mål gjennom andre. Rektor og skolens lederteam skal gjennom gode prosesser og støtte i forskning jobbe for kollektivt orienterte skoler med stort fokus på samarbeid og erfaringsdeling.

Rektor og skolens øvrige ledelse har som hovedoppgave å legge forholdene best mulig til rette slik at elevene får et maksimalt utbytte av sin skolegang.

Det stilles høye forventninger til at skoleledelsen både kan og vil stimulere til, involvere seg i og legge til rette for læringsprosesser. Dette understrekes i St. meld nr. 19 (2009–2010) *Tid til læring*.

«Skoleledere må evne å bygge opp skoler til lærende organisasjoner ved å være oppdatert og oppdatere, stimulere og dele på ansvar og oppgaver, være utprøvende og ta sjanser – hele tiden med elevenes læring og resultater for øyet.»

Rektor og skolens lederteam skal gi støtte og veiledning til de ansatte og gi dem tilbakemelding på utført arbeid. Videre har skolens ledelse ansvar for å utvikle en robust organisasjon med kapasitet til å gi alle elevene et tilrettelagt opplæringstilbud. I denne sammenheng er enkeltlæreres kapasitet forstått som utdanningsnivå og praksis, men også motivasjon og verdier som inklusjon og respekt. Summen av alle lærere og skolens ledelse utgjør skolens kapasitet. Denne må bygges og videreutvikles i fellesskap med egne kolleger, gjennom

utprøving, deling og kritisk refleksjon rundt eksisterende praksis.

Ørland kommune forventer at skolens ledelse bruker resultater fra kartleggingsprøver, nasjonale prøver, karakterresultater og brukerundersøkelser som grunnlag for å vurdere om skolen organiserer, tilrettelegger og gjennomfører opplæringen på en god nok måte. Skolelederne skal ha god kjennskap til alle skolens resultater og sørge for at lærerne er opptatt av å øke den enkelte elevs læringsutbytte.

KJENNETEGN

- Rektor har en tydelige retninger for skolens arbeid der kommunikasjonen med de ansatte viser hvilke mål man har både for elevenes læring men også for medarbeidernes læring og utvikling.
- Rektor tar ansvar for kollektive utviklingsprosesser der det settes fokus på elevenes læring, pedagogisk utviklingsarbeid og nettverk som bidrar til å omsette hver ansatt sin læring og kompetanse til fellesskapets beste og dermed kollektiv profesjonsutvikling.
- Rektors ledelse bygger på en distribuert praksis hvor ledelse blir et kollektivt ansvar for hele ledergruppen.
- Ledelsen av skolen bærer preg av god planlegging, koordinering og evaluering av undervisning og læreplaner.
- Ledergruppen legger til rette for og bidrar aktivt i utvikling av skolen og sørger for et stabilt og positivt miljø, hvor man har lyst til å lykkes.

Læringsmiljø

Barnehage

Barnehagen skal tilby barn under opplæringspliktig alder et omsorgs- og læringsmiljø som er til barns beste. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter, og ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger. Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Barnehagen skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap.

Barnehagen skal legge et godt grunnlag for videre utvikling og læring. Målet er en trygg barnehage med kvalifiserte og omsorgsfulle voksne, en barnehage der barna kan leke og lære.

I Ørlandsbarnehagen skal barna være aktive medskapere i egne lærings- og utviklingsprosesser. Personalets evne til å fange opp barns kroppslige og verbale uttrykk, tolke dem og svare på uttrykkene på en anerkjennende, tydelig og ansvarlig måte er av avgjørende betydning. Personalet skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter, samt stimulere barnets egen tenkning og skaperevne gjennom problemløsende aktiviteter.

Barns mulighet for medvirkning har stor betydning for barnets relasjon til seg selv og til omgivelsene. Hvordan omgivelsene responderer og forstår barnet, påvirker barnets utvikling. Det skal legges vekt på at medvirkningsprosesser skjer innenfor et fellesskap og gjennom deltakelse i ulike relasjoner. Det handler om barnets rett til å få støtte til å uttrykke seg, bli synlig og delta aktivt i sosiale sammenhenger.

KJENNETEGN

- Ansatte har høy bevissthet om betydningen av voksen - barn-relasjonen og utfører denne i praksis.
- Barna opplever trygge, forutsigbare og ivaretagende omgivelser.
- Barna uttrykker stor grad av glede, trivsel og velvære når de er i barnehagen.
- Barnehagens omgivelser støtter og anerkjenner, språklegger og hjelper til med å regulere barnets ulike følelser.

Skole

Et godt læringsmiljø er et grunnleggende fundament for læring.

«Med læringsmiljø menes de samlede kulturelle, relasjonelle og fysiske forhold på skolen som har betydning for elevenes læring, helse og trivsel.»

Som klasseleder er det lærerens ansvar å skape gode relasjoner til elevene og et godt sosialt samspill i klassen. I skolesammenheng

er lærerens relasjonskompetanse knyttet til hans eller hennes evne til å se den enkelte elev på vedkommendes egne premisser. Voksne med høy relasjonskompetanse skaper trygghet, motivasjon og rom for mestring gjennom sin klasseledelse. Gode lærer- elev-relasjoner trenger tydelige og gode rammer. Sammenhengen mellom klasseledelse og positive relasjoner mellom lærer og elev er godt dokumentert gjennom forskning. God klasseledelse handler om hvordan læreren leder elevenes læringsarbeid. Et læringsarbeid som tar utgangspunkt i opplæringsens mål om å ruste barn, unge og voksne til å møte livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre. Den skal gi hver elev kyndighet til å ta hånd om seg selv og sitt liv, og samtidig overskudd og vilje til å stå andre bi.

«Med læringsmiljø menes de samlede kulturelle, relasjonelle og fysiske forhold på skolen som har betydning for elevenes læring, helse og trivsel.»

Et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø er lovfestet i i Opplæringsloven, kapittel 9a og kjennetegnes ved høyt læringstrykk og stor grad av trivsel hos elever og voksne. Et godt læringsmiljø i Ørlandskolen skal være læringsfremmende, skape motivasjon og gi opplevelse av mestring. Skolene skal gjennom observasjoner, samtaler og elevundersøkelser til en hver tid ha oversikt over kvaliteten på læringsmiljøet. Elevene skal oppleve å ha medvirkning i eget læringsarbeid. Deltakelse i avgjørelser omkring egen læring bidrar positivt i form av utvikling av sosiale relasjoner og motivasjon for læring på alle trinn.

Utdanningsdirektoratet har skissert fire områder som er viktige kjennetegn på gode læringsmiljø;

- Skolen har en god ledelse som kontinuerlig arbeider med å forbedre ulike sider ved læringsmiljøet og har gode rutiner for arbeidet med mobbing.
- Skolen har utviklet en god klasseledelse preget av gode relasjoner mellom lærer og elev.
- Skolen har positive relasjoner mellom elevene og en kultur for læring blant elevene.

- Skolen har gode relasjoner og et godt samarbeid med foreldrene.

KJENNETEGN

- Læreren har høy bevissthet om betydningen av relasjonen lærer – elev og tar ansvar for denne relasjonen.
- Læreren har etablert et positivt klima i gruppen med høye forventninger til eleven og god arbeidsro.
- Undervisningen er godt forberedt og gjennomføres med tydelig og god struktur.
- Læreren gir direkte instruksjoner om arbeidsinnsats og tilbakemeldinger på læringsmål og atferd.
- Elevene opplever å ha et læringsfremmende miljø uten mobbing og krenkelser, og de gir uttrykk for tilbakemelding om stor grad av trivsel og at de har venner på skolen.
- Skole- og læringsmiljø preges av høye forventninger til elevene og lærere og foreldre bidrar til opprettholdelse av høyt «læringstrykk».
- Undervisningen er preget av god «læringsledelse» – lærere som evner å lede, organisere og legge til rette for læring.

Danning og læring - grunnleggende ferdigheter Barnehage

Språk- og begrepsforståelse danner grunnlag for all læring, samspill med andre, lek og vennskap. Gode **språkferdigheter** gir et godt grunnlag for å tilegne seg flere språk og er viktig for forståelse av matematiske begreper.

For å sikre en god språkutvikling skal alle barn få varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser. Språk læres kontinuerlig og først og fremst gjennom de daglige aktiviteter barna tar del i. Derfor er det viktig at personalet har god kunnskap om barns språkutvikling.

Barns språkutvikling henger sammen med kvaliteten på språkmiljøet de er omgitt av. For å sikre god språkutvikling skal barnehagen legge til rette for et rikt og variert språkmiljø med tilgang til lek, sang, samtaler, bøker, aktiviteter og utforskning av skriftspråket. Et rikt språkmiljø forutsetter et kompetent personale som har gode språkkunnskaper. Personalet må være bevisste på at de er svært viktige språklige rollemodeller for barna.

Personalet skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter, samt stimulere barnets egentenkning og skaperevner gjennom problemløsende aktiviteter. Gjennom medvirkning i barnehagen forberedes også barnet til deltakelse i et demokratisk samfunn.

Ørland kommune skal gi et barnehagetilbud med vekt på de verdiene og holdningene som barnehageloven representerer og som gir det enkelte barn muligheter og kompetanse til deltakelse i samfunnet. Innholdet skal bygge på et helhetlig læringssyn, hvor omsorg, lek, læring og danning står sentralt.

Omsorg i barnehagen handler både om relasjonen mellom barna og personalet, og om barnas omsorg for hverandre. Det er personalet som har ansvaret for relasjonen. Å gi barnet mulighet til å gi og ta imot omsorg er grunnlaget for utvikling av sosial kompetanse og et viktig bidrag i et livslangt læringsperspektiv. Det handler blant annet om at barna utvikler evnen til å ta en annens perspektiv og lærer å forstå andres følelser, viser omsorg og empati.

Leken har en egenverdi. Barn uttrykker seg gjennom lek. Den har en framtreddende plass i barns liv og er en grunnleggende livs- og læringsform. I leken utvikles også vennskap og fellesskap.

Vennskap og gode relasjoner mellom barn og mellom barn og personalet har stor verdi for læring og opplevelse av glede, trivsel og mestring.

Barnehagen skal gjenspeile samfunnet for øvrig, legge til rette for et inkluderende fellesskap og arbeide med mangfold som en ressurs. I barnehagen i Ørland skal alle barn være deltakere i et inkluderende fellesskap og oppleve at deres kultur og identitet er viktig.

De første årene i et menneskes liv er en læringsintensiv fase. Tidlig innsats og høy kvalitet på barnehagetilbudet i hele barnehagealderen gir de beste muligheter for utvikling og læring. Personalet skal være en støttespiller og legge til rette for varierte leke- og læringsaktiviteter.

Samhandling i lek- og læringsprosessene og det å ta hensyn til hverandre har avgjørende betydning for barnets danning. Danning handler om en gjensidig påvirkning mellom barnet i møte med det samfunnet det er en del av og motsatt. Danning er en forutsetning for meningsdanning og demokrati.

KJENNETEGN

- Barnehagen har et rikt og variert språkmiljø.
- Barna får dekket sine primære behov som trygghet, omsorg, respekt og tilhørighet.
- Leiken er en arena for læring og sosialt samspill.
- Barna har progresjon i sin utvikling og læring på alle områder.
- Ansatte observerer, vurderer og følger opp der det er nødvendig å sette inn tiltak.

Skole

Læreplanens generelle del utdyper formålsparagrafen i opplæringsloven, angir overordnede mål for opplæringen og inneholder grunnskolens verdimesige, kulturelle og kunnskapsmessige grunnlag. I skolen regnes fem grunnleggende ferdigheter som forutsetninger for læring. Disse ferdighetene danner grunnlaget for barnets utvikling i skole, arbeid og samfunnsliv.

Å kunne lese, regne, skrive, og ha digitale og muntlige ferdigheter, defineres som grunnleggende ferdigheter i Kunnskapsløftet. Ferdighetene er avgjørende redskaper for læring i alle fag og samtidig en forutsetning

for at elevene skal kunne vise sin kompetanse. Grunnleggende ferdigheter er ikke det samme som fag. De grunnleggende ferdighetene skal bidra til utvikling i alle fag og er også en del av faginnholdet elevene skal lære. De er i seg selv viktige redskaper for læring og utvikling. I tillegg er de også forutsetninger for å oppnå god kompetanse i skolefagene. I kompetansemålene vi finner i læreplanen til fagene, er de grunnleggende ferdighetene integrert. I noen fag og på noen trinn vil enkelte ferdigheter komme tydeligere til uttrykk enn andre. Alle læreplaner har en beskrivelse av hvordan de fem grunnleggende ferdighetene skal bidra til å utvikle elevens kompetanse i faget.

Grunnleggende ferdigheter:

1. Å kunne lese
2. Å kunne regne
3. Å kunne skrive
4. Muntlige ferdigheter
5. Digitale ferdigheter

KJENNETEGN

- Læreren har god kunnskap om elevens faglige og sosiale ståsted.
- Veiledet lesing som metode brukes systematisk i begynneropplæringen.
- Læringsaktivitetene har en markert oppstart og avslutning.
- Lærerne bruker varierte, praktiske og elevaktive metoder.

Foreldresamarbeid

Barnehage

Foreldre er en viktig ressurs for barnet og god involvering av foreldre fremmer barnets utvikling. Barn blir påvirket både av det som skjer hjemme og i barnehagen. Derfor er det av stor betydning at samarbeidet mellom hjem og barnehage går bra og at dialogen er god. Noen foreldresamtaler vil være mer utfordrende enn andre, og det er da spesielt viktig å fremme samarbeid og dialog om løsninger. Kunnskap som gir bevissthet rundt egen rolle i kommunikasjonen med foreldre kan bidra til at samtalen fungerer godt for begge parter og til det beste for barnet.

KJENNETEGN

- Det daglige møtet mellom barnehage og hjem er preget av gode relasjoner mellom barnehagens ansatte, foreldre og barn.
- Foreldrene er godt kjent med barnehagens forventninger til samarbeidet hjem/barnehage.
- Pedagogiske ledere gjennomfører foreldresamtaler som er godt forberedte og faglig begrunnede.
- Foreldresamtalene bidrar til å sette fokus på barnets utvikling.
- Foreldremøter er godt forberedte og består i stor grad av dialog og deltakelse med tanke på reell medbestemmelse og samarbeid om barnas utvikling.

Skole

Samarbeidet mellom hjem og skole har som utgangspunkt at foreldrene har hovedansvaret for oppdragelsen av sine barn. I Kunnskapsløftet heter det at dette ansvaret ikke kan overlates til skolen, men bør utøves i et samarbeid mellom skole og hjem. Det setter klare premisser for hvordan skoleledere og lærere bør legge til rette for samarbeid med hjemmet. I Kunnskapsløftet blir det videre slått fast at elevenes læringsmiljø også omfatter foreldrene. Skolen har ut fra dette en forpliktelse til både å informere, ha dialog med og la foreldrene ha medvirkning i spørsmål som angår deres barn. Om foreldrene ikke blir involvert, kan det innebære at skolen griper inn i oppdragerollen på en måte de ikke har anledning til. Det kan også være til hinder for at foreldrene blir en ressurs for opplæring av elevene og det som skjer i skolen.

Skole–hjem samarbeid er et overordnet begrep for forholdet mellom hjem og skole og beskriver en gjensidighet i relasjonen mellom partene. Det finnes imidlertid ingen entydig definisjon av hva som legges i begrepet. I internasjonal forskningslitteratur blir både foreldreinvolvering og foreldresamarbeid brukt om dette samarbeidet. Foreldreinvolvering viser til foreldrenes aktivitet og engasjement både hjemme og i skolen, samt deres kommunikasjon med skolen, for å støtte elevens læringsprosess og faglige utvikling. Foreldreinvolvering omfatter også foreldrenes holdning til skolen og deres tanker

om barnets eller den unges læring og utdanning (Catsambis, 2001). Foreldrenes holdninger og verdier kan fremme eller hemme elevens motivasjon til å jobbe med utfordrende læringsoppgaver (Nokali, Bachman & Votruba-Drzal, 2010).

Foreldresamarbeid er et videre begrep enn foreldreinvolvering. Det dekker også delte roller og delt ansvar mellom hjem og skole (Semke & Sheridan, 2010). Dette begrepet viser til at det er likeverd og gjensidighet mellom partene. Tiltak som har som mål å fremme økt foreldresamarbeid, legger vekt på hva læreren og foreldrene kan gjøre både hver for seg og sammen for å ta et felles ansvar for elevenes læring og utvikling (Christenson & Sheridan, 2001). Begrepet foreldresamarbeid retter søkelyset mot hvordan man kan få etablert et konstruktivt og gjensidig samarbeidsforhold partene imellom. Hjem og skole er gjensidig avhengige av hverandre og må løse de felles oppgavene de har knyttet til barn og unges læring og utvikling (Nordahl, 2007).

Skolen skal legge til rette for at foreldrene får anledning til medbestemmelse og innvirkning på elevenes opplæring og skolens rolle i nærmiljøet.

KJENNETEGN

- Foreldresamtalene mellom elev, foreldre og skole øker elevens læringsutbytte og gir bedre tilpasset opplæring
- Foreldremøter er godt forberedte og består i stor grad av dialog og deltakelse med tanke på reell medbestemmelse og samarbeid om elevenes opplæring.
- Foreldre er godt kjente med skolens forventninger til eleven og støtter opp om elevens læringsarbeid.
- Foreldre opplever skolen som viktig og omtaler den positivt i samtaler med egne barn.

ØRLAND KOMMUNE

Postboks 401, 7130 Brekstad
Rådhusgata 6, 7130 Brekstad

Tlf: 72 51 40 00
postmottak@orland.kommune.no

ØRLAND
KOMMUNE